

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ НОТАРІАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ ТА СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

У статті висвітлюється особливості функціонування нотаріальної діяльності в системі взаємодії держави й громадянського суспільства крізь призму нормативно-правового забезпечення. Важливим аспектом у статті є визначення місця та правового регулювання нотаріату як інституту громадянського суспільства, у процесі сучасних трансформацій в Україні, що викликані як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками.

Ключові слова: нотаріус; нотаріальна діяльність; громадянське суспільство; держава; державне управління; нормативно-правовий акт; правове регулювання.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Трансформаційні процеси, що відбуваються сьогодні в Україні, викликані низкою чинників, як внутрішнього, так і зовнішнього характеру. Така ситуація погіршується ще й тим, що сучасні реалії в нашій країні не завжди співпадають з потребами та інтересами громадян країни. Тому, однією з важливих умов подальшого розвитку та виходу країни з кризового стану є налагодження чіткої співпраці в системі взаємодії держави й громадянського суспільства крізь призму їх законодавчого регулювання.

На сьогодні актуальним питанням є становлення України як правової держави, зокрема, у сфері реформування нормативно-правових документів щодо забезпечення функціонування нотаріальної діяльності та приведення її до міжнародних стандартів нотаріату. Відповідно, такий процес не є швидким і вимагає від державних органів чітко виражених кроків у додатковому науковому аналізі як з теоретичної точки зору та впровадження його з практичної.

Особливістю законодавчих документів щодо регулювання нотаріальної діяльності в Україні є дублювання окремих норм у змісті різних нормативно-правових документів. Тому актуальним, у проведенні даного дослідження, є розкриття особливостей розвитку нотаріальної діяльності в більш багатовимірному ракурсі - у системі забезпечення рівноваги між реалізацією інтересів громадянського суспільства та держави, з точки зору його нормативно-правового регулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. На сьогоднішній час питання відносно забезпечення нормативно-правового функціонування нотаріальної діяльності є актуальним та затребуваним, з точки зору

зміни свідомості громадян, особливо в період кризових трансформаційних процесів у всіх сферах суспільного життя. В основному, вищезазначеною проблематикою займаються дослідники в галузі юридичних наук, а саме: І. Аршава, В. Комаров, С. Комаров, А. Малько, О. Полуньєв, Ю. Римаренко Г. Черниш, С. Фурса, В. Сердюк, та ін., в роботах яких значна увага приділяється саме визначенню правової природи здійснення нотаріальної діяльності як об'єкта державного регулювання в Україні.

З точки зору інших дисциплінарних аспектів: філософського, соціологічного, політологічного тощо, дане питання знаходиться ще на периферії вивчення науковців.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). З огляду на вищезазначене, актуальним є аналіз розвитку нотаріальної діяльності через призму її нормативно-правового регулювання для забезпечення системи рівноваги між громадянським суспільством та державою. Окрім того, доцільно також визначення основних напрямів діяльності нотаріусів у процесі правового забезпечення захисту законних прав та інтересів фізичних і юридичних осіб.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Один з головних напрямів розвитку українського суспільства є націленість та інтеграція в життя ідеалів правової держави, яка б гарантувала громадянам України дотримання їх прав та свобод, а також підтримка рівноваги в системі громадянське суспільство – держава. Реформування законодавчо-нормативних актів потребує і нотаріальна сфера як одна з найважливіших чинників формування правової держави. Важливо наголосити на тому, що особливістю нотаріальної діяльності в Україні є її подвійна система, що з одного боку виконує державно-управлінські функції, а з іншого боку – не є частиною

системи державної влади. Відповідно, повноцінне функціонування нотаріату як інституту громадянського суспільства виявляється в її дуалістичній природі існування у взаємодії приватної і публічної сфер.

Перш ніж перейти до викладу основного матеріалу щодо нормативно-правового забезпечення функціонування нотаріальної діяльності, варто визначити поняття «правове регулювання» «нотаріат» та «нотаріус», що є ключовими для проведення даного дослідження. Так на думку більшості науковців поняття «правове регулювання» зводиться лише до юридичної науки. Науковець А. Малько, під зазначеним поняттям розуміє вплив норм права на суспільні відносини з метою їх упорядкування за допомогою системи юридичних засобів [9, с. 26-27]. У свою чергу, в міжнародній поліцейській академії за редакцією Ю. Римаренко, під поняттям «правове регулювання» розуміється форма суспільного регулювання відповідно до вимог чинного законодавства, що заснована на усвідомленні суб'єктами права своїх обов'язків та прав [10, с. 752]. С. Комаров під правовим регулюванням розуміє вплив норм права, правовідносин та актів реалізації на суспільні відносини [8, с. 414]. Автор акцентує увагу саме на здійсненні процесу правового регулювання за допомогою специфічних юридичних засобів.

Таким чином, можна погодитися з дослідником С. Алексєєвим, що результатом правового регулювання є певний правовий результат, тобто вирішена ситуація, яка вимагала втручання нормативно-правових норм через систему засобів, що знаходяться в динаміці та взаємодіють між собою [1, с. 317]. Отже, варто зробити висновок, що правове регулювання є складним і багатограним процесом, який включає в себе використання відповідної системи засобів, які мають юридичний характер задля впорядкування суспільних відносин.

Що стосується наступного ключового слова для проведення дослідження «нотаріат», то зазначимо, що дане поняття в основному досліджувалося в правовій науці та неодноразово піддавалося критиці зі сторони науковців. Більшість дослідників ототожнювали зміст і сутність понять «нотаріус», «нотаріальна діяльність» та «нотаріат». У більшості випадків, термін «нотаріат» визначається як системи органів та посадових осіб. Однак, наведене визначення нотаріату зазнавало критики як з боку науковців, так і з боку державних посадовців з точки зору набуття та доцільності його практичного впровадження як правового інституту.

У науково-практичному коментарі до Закону України «Про нотаріат» пропонується розглядати «нотаріат» як правовий інститут, основною метою якого є забезпечення позасудової охорони та захист прав і законних інтересів фізичних й юридичних осіб, територіальних громад, а також держави шляхом вчинення в межах безспірних правовідносин нотаріальних дій уповноваженими на те органами та посадовими особами [11]. З даного визначення видно, що нотаріат набуває певних рис правового інституту громадянського суспільства, хоча і має певні неточності, пов'язані з охороною й захистом прав, інтересів

громадян, що може відбуватися не тільки шляхом вчинення нотаріальних дій.

В юридичному словнику категорія «нотаріус» визначається як особа, яка здійснює захист цивільних прав шляхом вчинення виконавчого напису на борговому документі у випадках і в порядку, встановлених законом [16].

За Законом України «Про нотаріат» категорія «нотаріус» визначається як уповноважена державою фізична особа, яка здійснює нотаріальну діяльність у державній нотаріальній конторі, державному нотаріальному архіві або незалежну професійну нотаріальну діяльність, зокрема посвідчує права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняє інші нотаріальні дії, передбачені законом, з метою надання їм юридичної вірогідності [6]. Стаття 3 даного Закону визначає умови реєстрації нотаріусів. Так здійснювати нотаріальну діяльність в Україні може особа – громадянин України, який має повну вищу юридичну освіту та володіє державною мовою, має стаж роботи у сфері права не менш як шість років, з них помічником нотаріуса або консультантом державної нотаріальної контори – не менш як три роки, склав кваліфікаційний іспит і отримав свідоцтво про право на зайняття нотаріальною діяльністю. Не може бути нотаріусом особа, яка має судимість, обмежена у дієздатності або визнана недієздатною за рішенням суду [6]. Таким чином, термін «нотаріус» у сучасному широкому його розумінні визначається як особа, яка наділена певними службовими обов'язками і правами, яка засвідчує та оформляє різні юридичні акти.

У період трансформаційних змін та ринкових перетворень активізувалася потреба громадян у посиленні нормативно-правового регулювання соціальних відносин, що підвищило місце та роль нотаріату як одного з вагомих інститутів громадянського суспільства. Актуальним є те, що нотаріальна діяльність на сьогодні в Україні є досить важливою, потрібною і такою, яка має значний вплив на всі сфери суспільного життя.

Як відомо, інститут нотаріату в Україні пройшов значний шлях свого становлення. З розвитком нормативно-правової бази про нотаріат, написанням та прийняттям ряду відповідних нормативно-правових документів, розвивалася й нотаріальна діяльність, яка залежала від впливу багатьох внутрішніх та зовнішніх векторів розвитку країни.

На сьогодні, нормативно-правова база забезпечення функціонування нотаріальної діяльності налічує значну кількість законодавчих документів. Основними з яких є: Основний Закон України – Конституція, Закон України «Про нотаріат», Правила професійної етики нотаріусів України, Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, Статут Нотаріальної палати України, Правила ведення нотаріального діловодства. Окрім вищезазначених нормативних документів, існують низка Законів України у галузі нотаріальної діяльності в Цивільному кодексі України, різні Рішення Конституційного суду України, Узагальнення судової практики, Постанови Кабінету Міністрів України, Накази Міністерства Юстиції України, тощо.

На шляху розвитку нашої країни чинне законодавство України зазнавало удосконалення та реформування, зокрема, і в питанні функціонування нотаріальної діяльності в системі взаємодії держави та громадянського суспільства. Тож, на думку автора дослідження, аналіз впливу нормативно-правової бази на функціонування інституту нотаріату варто розпочати з розгляду основного законодавчого документу, чинного Закону України «Про нотаріат», який був прийнятий 02 вересня 1993 року (поточна редакція від 02.11.2016, підстава 1666-19). Саме Закон України «Про нотаріат» встановлює порядок правового регулювання діяльності нотаріату в Україні [6].

Реформування нотаріальної діяльності в Україні на пострадянському просторі розпочалося з прийняттям вищезазначеного Закону України «Про нотаріат». За цим законом запроваджено нову форму нотаріальної діяльності – приватну. Незважаючи на сумнівність поділу нотаріусів на державних та приватних, за своєю суттю реформа того часу заклала підвалини функціонування національного нотаріату на певних принципах латинської моделі нотаріату [5]. Юридична спільнота неодноразово зазначала, що ця реформа поряд з іншими перетвореннями у правовій сфері того періоду досягла певного успіху.

Так, за Законом України «Про нотаріат» інститут нотаріату в Україні являє собою систему органів і посадових осіб, які мають обов'язок посвідчувати права, а також факти, що мають юридичне значення та вчиняти інші нотаріальні дії, передбачені законом, із метою надання їм юридичної відповідності [11].

Стаття 2 Закону України «Про нотаріат» визначає правову основу діяльності нотаріату та державне регулювання нотаріальної діяльності, яка полягає у встановленні відповідних умов допуску громадян до здійснення нотаріальної діяльності. Окрім того, в Законі прописано проведення контролю та перевірки за учиненнями нотаріусами нотаріальних дій в системі взаємодії держави й громадянського суспільства. Також у статтях нормативно-правового документу чітко виокремлені пункти про вчинення нотаріальних дій, гарантії та обмеження, порядок роботи нотаріуса, про помічника нотаріуса, про процес отримання та ліквідації свідоцтва про право на заняття нотаріальною діяльністю й інше.

У прикінцевих та перехідних положеннях Закону приділена увага процесу здійснення нотаріальних актів та висвітлення норм міжнародного права, міжнародних договорів й Конвенцій, що в період трансформаційних процесів в Україні та розвитком міжнародних цивільних відносин є ратифікованими Україною.

У 2008 році були внесені суттєві зміни до Закону України «Про нотаріат» щодо наступних положень: зрівняння прав та повноважень як державних так і приватних нотаріусів; покращення доступу громадян до отримання нотаріальних послуг; посилення контролю за діями нотаріусів під час учинення нотаріальних дій; підвищення вимог до отримання професії та відповідно, проведення нотаріальної діяльності в Україні. Як зазначає з цього приводу І. Бережна «Я впевнена, що реформування нотаріальної діяльності

має здійснюватися системно із застосуванням комплексу заходів щодо цілісної реформи діючої правової системи. Постійне вдосконалення законодавства, внесення змін до Закону України «Про нотаріат» – важливі кроки на шляху реформування системи нотаріату в Україні. Наразі назріла необхідність переходу на наступний етап реформування, для запровадження якого вже розроблений окремий законопроект про порядок вчинення нотаріальних дій» [2].

Також варто проаналізувати Проект Нотаріального процесуального кодексу України від 19.09.2008 року [12], включає в себе 327 статей, які викладені у 5 розділах та направлений на врегулювання процедури здійснення нотаріальних дій з наданням відповідних гарантій функціонування інституту нотаріату [7, с. 21].

На думку І. Бережної – голови Наглядової ради «Інституту правової політики і соціального захисту», Народного депутата України VI-VII скликання, що Проект Нотаріально-процесуального кодексу має стати основним регулятором порядку здійснення нотаріальних дій та повинен наблизити нотаріальну діяльність в Україні до принципів та стандартів європейського нотаріату [2].

Такої ж думки притримується і державний реєстратор О. Висканкцев, який визначає Проект Нотаріально-процесуального кодексу як документ, у якому чітко будуть регламентовані загальні засади організації та порядку учинення й документального оформлення нотаріальних дій в Україні [3, с. 410].

У перехідних положеннях Проекту Нотаріально-процесуального кодексу зазначається, що з прийняттям відповідного Кодексу певні статті Закону України «Про нотаріат» утратять свою законодавчу чинність [12]. Прийняття Кодексу зменшить кількість прийнятих нових нормативно-законодавчих документів регулювання нотаріальної діяльності та удосконалив вже існуючі. Таку ідею підтримує й доктор юридичних наук С. Фурса, зазначаючи, що «аналіз нормативно-правового регулювання організаційної структури інституту нотаріату та процедури вчинення нотаріальних дій дає змогу дійти висновку про необхідність створення Нотаріального кодексу України, а не нового Закону України «Про нотаріат» [15, с. 13].

Таким чином, варто зазначити, що наявна нормативно-правова база регулювання нотаріальної діяльності в Україні потребує реформування та удосконалення значної кількості законодавчих актів. Більшість документів мають декларативний характер та потребують активних спроб приведення їх у відповідність до сучасних європейських вимог нотаріальної діяльності. Можна погодитись з думкою В. Тищенко, що на сьогодні існує певні розгалуженість нормативно-правових актів щодо функціонування нотаріальної діяльності в системі взаємодії держави та громадянського суспільства в Україні [14, с. 170]. У зв'язку із цим варто виробити систему законодавчо закріплених способів співробітництва між інститутом нотаріату та системою держава – громадянське суспільство, що надасть можливість чітко та законно виконувати покладені на кожен з інституцій функції.

Як інститут громадянського суспільства нотаріат має виконувати певні функції, пов'язані з наданням

правової допомоги громадянам, які звернулися за вчиненням нотаріальних дій. Як складова правової системи держави інститут нотаріату керується нормативно-правовою базою та забезпечує безспірність нотаріально завірених документів, підтверджує дієздатність та правоздатність сторін при здійсненні правочину.

Останнім часом серед основних функцій діяльності нотаріуса, такі функції як консультування та порадицтво набули ще більшого значення. Така ситуація пов'язана з орієнтацією українських нотаріусів на принципи європейського нотаріату, де нотаріуси, перш ніж вчинити правочини та завірени документи, виступають в ролі радників. Тобто, нотаріуси безпосередньо проводять ґрунтовний аналіз поданих з обох сторін документів для кращого розуміння правової ситуації. Інколи, нотаріуси надають консультативну підтримку громадянам, які звернулися за нотаріальною послугою, підвищуючи їх правосвідомість та правову культуру. Таким чином, нотаріуси - це уповноваженні державними органами особи, які мають право вчиняти нотаріальні дії в відповідності до чинного законодавства України. Тобто, інститут нотаріату в Україні виконує важливу місію в громадянському суспільстві – роз'яснення зацікавленим громадянам їх права і обов'язки для запобігання можливих помилок і правопорушень.

Особливістю інституту нотаріату в Україні в системі взаємодії громадянського суспільства та держави є органічне поєднання захисту приватних і публічних інтересів, не протиставляючи ці інтереси один одному. Нотаріат виконує і попереджувальну функцію, що спрямована на захист інтересів зацікавлених громадян та запобігає здійсненню правопорушень з обох сторін. Однак, при цьому варто наголосити на тому, що здійснення нотаріусом попереджувальної функції не варто порівнювати з функцією судових органів із здійснення правосуддя. Тобто, інститут нотаріату не вправі здійснювати правосуддя і має чіткі відмінності від компетенції органів судової системи. Нотаріус, як державний так і приватний, має право і повинен захищати права людини шляхом надання їм незалежної юридичної допомоги на основі принципів справедливості, рівності та законності.

Інститут нотаріату в Україні пройшов шлях від первинних форм фіксації фактів до сучасної форми захисту цивільних прав та інтересів як фізичних, так і юридичних осіб. Таку думку підтримує Л. Єфіменко - заступник Міністра юстиції України, заслужений юрист України, наголошуючи на тому, що нотаріат є інститутом підсилення прав громадян, що утвердився як активний елемент національних і міжнародних правових систем [5].

Попри наявності у законодавчій базі регулювання нотаріальної діяльності в системі взаємодії держави та громадянського суспільства певних недоопрацювань, інститут нотаріату в Україні має позитивну динаміку зростання кількості як приватних нотаріусів, так і державних нотаріальних контор. У порівнянні, станом на 1 січня 2003 року в Україні працювали 1332 державних та 2598 приватних нотаріусів, якими було вчинено більше 15,5 млн. нотаріальних дій. У цілому

правову допомогу нотаріусами надано більше 20 млн. громадян [13].

На сьогодні, за даними Єдиного реєстру нотаріусів в Україні, станом на 2017 рік, зареєстровано державних нотаріальних контор – 804, приватних нотаріусів – 5 558. Якщо брати регіонально по містах України, то в місті Київ: державних нотаріальних контор – 63, приватних нотаріусів – 1553, на Заході у місті Львів: державних нотаріальних контор – 37 і приватних нотаріусів – 372, у місті Харків: державних нотаріальних контор – 40, приватних нотаріусів – 428 та на півдні України в місті Миколаєві: державних нотаріальних контор – 28, а приватних нотаріусів – 139 [4]. Отже, як бачимо, динаміка зростання зареєстрованих державних нотаріальних контор та приватних нотаріусів щороку зростає та в повній мірі забезпечує юридичне регулювання приватних відносин у системі держава та громадянське суспільство.

На думку заступника директора Департаменту, у справах цивільного стану громадян та нотаріату – начальника Управління нотаріату та реєстрації адвокатських об'єднань, що реформування та процес удосконалення нормативно-правової бази регулювання нотаріальної діяльності в Україні надасть можливість підвищити довіру й авторитет до роботи нотаріусів з боку громадянського суспільства. Окрім того, погоджуємося з думкою Н. Круковес, перспективи розвитку нотаріату має бути пов'язані з посиленням ролі державного регулювання нотаріальної діяльності, що є одним із основних принципів функціонування інституту нотаріату [13].

Варто погодитися з коментарем Народного депутата України VI-VII скликання І. Бережної в тому, що «нотаріат України все ще має багато проблем і не можна сказати, що внесення змін в Закон України «Про нотаріат» повністю їх вирішило, адже українській системі нотаріату для ефективного реформування потрібні комплексні законодавчі заходи» [2]. Адже, за відсутності належної й юридично сформованої законодавчої бази регулювання нотаріальної діяльності в Україні може підвищити рівень зловживань в особистих цілях та допущення помилок під час учинення нотаріальних дій, що може призвести до порушення прав юридичних і фізичних осіб.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Питання відносно реформування й удосконалення нормативно-правового регулювання нотаріальної діяльності є актуальним та затребуваним у сучасний період трансформаційних перетворень у нашій країні. Це пояснюється тим, що за Конституцією України кожний громадянин має право на отримання правової допомоги, що забезпечується через державні органи та правові інституції, наділені відповідними повноваженнями. На сьогодні, одним із важливих правових інститутів громадянського суспільства є інститут нотаріату, завданнями якого є вчинення нотаріальних дій із забезпеченням реалізації права в межах, встановлених Конституцією України, Законом України «Про нотаріат» та низкою інших нормативно-правових актів у галузі функціонування нотаріальної діяльності.

Проаналізувавши значну кількість наукових джерел, монографій, законодавчих актів, виступів науковців в галузі юридичних наук, автор дійшов до наступних висновків.

Система нотаріату в Україні займає важливе місце серед реформування різних державних інститутів. Процес створення нормативної бази триває вже багато років, результатом якого є певні позитивні результати та недоліки. Важливо не зупинятись на досягнутому зі сторони органів державної влади і зробити певні рішучі кроки в напрямку приведення вітчизняного нотаріату до норм та принципів міжнародної системи нотаріальної діяльності.

У процесі трансформаційних змін та наявності певних прогалин у напрямку вдосконалення нотаріату в Україні важливим виявляється існування двоякої системи їх вирішення. Перш за все варто внести зміни у вже існуючі нормативно-правові акти, привести їх зміст й положення до прийнятих стандартів європейського нотаріату, та по-друге, важливим є також зміна роботи самих нотаріусів при здійсненні нотаріальних дій, до своєї професії взагалі, бути відповідальним, більш ефективно виконувати покладені на них функції та брати активну участь у процесі реформування нотаріальної галузі в Україні.

Список використаних джерел

1. Алексеев С. С. Восхождение к праву : Поиски и решения. – М. : НОРМА, 2001. – 752 с.
2. Бережна І. Нотаріальний процесуальний кодекс повинен стати головним регулятором порядку вчинення нотаріальних дій. «Юридична газета», № 10, 8 березня 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://blog.liga.net/user/berezhnaya/article/6181.aspx>
3. Висеканкцев О. О. Законодавство України про нотаріат : перспективи розвитку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <file:///F:/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F/Vasekancev.pdf> С. 410
4. Єдиний реєстр нотаріусів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ern.minjust.gov.ua/pages/default.aspx>
2. Єфіменко Л. В. Розвиток нотаріату України : стан та проблеми. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.minjust.gov.ua/31160>
3. Закон України «Про нотаріат». [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3425-12/page>
4. Комаров В. В. Нотаріат: перспективи унормування, законодавство, судова практика / В. В. Комаров, В. В. Баранкова. – Х. : Право, 2008. – 536 с.
5. Комаров С. А. Общая теория государства и права : учеб. для студ. вузов, обуч. по юрид. спец. и направлениям / С. А. Комаров. – 7-е изд., испр. и доп. – СПб. : Питер, 2008. – 510 с.
6. Малько А. В. Стимулы и ограничения в праве : Моногр. / А. В. Малько. – М. : Юристъ, 2004. – 250 с.
7. Міжнародна поліцейська енциклопедія : У 10 т. / Відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондрагьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. – К. : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. – 1232 с. – с. 752
8. Науково-практичний коментар Закону України «Про нотаріат» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.com/1821100147388/pravo/notariat_ukrayini#544
9. Проект Нотаріального процесуального кодексу України від 19.09.2008 р. реєстр. № 3197 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт нормативна база Ліга- закон. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2008_09_19/JF2GT00A.html
10. Сучасні тенденції розвитку нотаріату в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.minjust.gov.ua/2331>
11. Тищенко В. Г. Поняття, види, форми та окремі аспекти взаємодії нотаріату з органами виконавчої влади. Науковий вісник Херсонського державного університету. – Серія «Юридичні науки». – Випуск 3-2. Том 2. – Херсон., 2015. – С. 169–172.
12. Фурса С. Я. Теоретичні основи нотаріального процесу в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / С. Я. Фурса. – К., 2003. – 43 с.
13. Юридичний словник. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kodeksy.com.ua/dictionary/n/notarius.htm>

О. П. Плеханова,

д-р наук с гос. упр., профессор, ЧНУ им. Петра Могилы, г. Николаев, Украина

НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ НОТАРИАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В СИСТЕМЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ГОСУДАРСТВА И ОБЩЕСТВА В УКРАИНЕ

В статье освещается вопрос становления института нотариата в системе взаимодействия государства и гражданского общества, с точки зрения его нормативно-правового регулирования. Особенно актуальным данный вопрос выступает в период трансформационных изменений и рыночных преобразований, переживает сейчас наша страна. В таких условиях усиливается потребность граждан в нормативно-правовом регулировании социальных отношений, повышает место и роль нотариата как одного из весомых институтов гражданского общества. Со становлением нормативно-правовой базы о нотариате, принятием ряда соответствующих нормативно-правовых документов, развивалась и нотариальная деятельность, зависела от влияния многих внутренних и внешних векторов развития страны. На сегодня, нормативно-правовая база обеспечения функционирования нотариальной деятельности насчитывает значительное количество законодательных документов. Основными из которых являются: Основной Закон Украины - Конституция, Закон Украины «О нотариате», Порядок совершения нотариальных действий нотариусами Украины, Устав Нотариальной палаты Украины, Правила ведения нотариального делопроизводства и тому подобное. Как институт гражданского обще-

ства нотариате, с одной стороны, выполняет функции, связанные с оказанием правовой помощи гражданам, а с другой, выступает как составляющая правовой системы государства, руководствуясь нормативно-правовой базой обеспечивает бесспорность нотариально заверенных документов, подтверждает дееспособность и правоспособность сторон при осуществлении сделки. Для реформирования существующей нормативно-правовой базы регулирования нотариальной деятельности, важным оказывается усовершенствование существующих уже законодательных документов в сфере нотариата и изменение поведения самих нотариусов, их отношение к своей профессии и выполняемых ими функций. Таким образом, процесс реформирования института нотариата должно осуществляться комплексно с применением мер по целостной реформе действующей правовой системы Украины.

Ключевые слова: нотариус; нотариальная деятельность; гражданское общество; государство; государственное управление; нормативно-правовой акт; правовое регулирование.

O. Plehanova,

PHD in Political Science, Senior Lecturer

in Political Sciences Faculty of Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine

LEGAL REGULATION OF NOTARIAL ACTIVITIES IN THE INTERACTION BETWEEN STATE AND SOCIETY IN UKRAINE

The article highlights the issue of establishing the institute of notaries in the system of interaction between state and civil society, in terms of its legal regulation. Especially important this issue speaks during transformational change and market transformation that is going through our country. In such circumstances, increases the need for citizens in the legal regulation of social relations, which increases the place and role of notaries as one of the main institutions of civil society. With the development of the legal framework on notaries, the adoption of a number of related legal documents, notary and developed activities that influence depended on many internal and external vectors of development. Today, the legal framework to ensure the functioning of notarial activities has a significant amount of legal documents. The main ones are: Fundamental Law of Ukraine - the Constitution, the Law of Ukraine "On Notary" The order of notarial acts notaries of Ukraine, Ukraine Notary Chamber Statutes, Rules of notary office and so on. Institute of Civil Society Notary, on the one hand, performs functions related to the provision of legal assistance to citizens and on the other, serving as part of the legal system of the state, following the legal framework provides authenticity notarized documents confirming the capability and capacity of the parties in implementation of the transaction. To reform the existing regulatory framework governing notarial activities, important is the improvement of existing legal instruments already in notary and behavior change themselves notaries and their attitude to their profession and their functions. That is, the process of reform of the notary must be carried out using a complex of measures on integrated reform of the current legal system of Ukraine.

Key words: notary; notarial system; civil society; government; governance; legal act; legal regulation.

Рецензенти: *Драган І. О.*, д-р наук з держ. упр., с.н.с.;
(Академія муніципального управління)
..... *Халецька А. А.*, д-р наук з держ. упр., професор.
(Чорноморський національний університет імені Петра Могили)

© Плеханова О. П., 2017

Дата надходження статті до редколегії 25.04.17